

Cần thay đổi nhận thức của công chức nhà nước về cung cấp thông tin

“Khập khiễng” tiếp cận thông tin

Lê Nhung (tổng hợp)

Ở nước ta, quyền được thông tin đã được xác định trong Hiến pháp 1992; thể hiện trong nhiều chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước. Tuy nhiên, đến nay, vì chưa có một dự luật quy định cụ thể, cho nên việc TCTT của người dân vẫn còn “khập khiễng”, nhiều thông tin đáng lẽ ra cần được biết thì bị đóng “dấu mặt”, nhưng có những thông tin đang trong giai đoạn phải giữ bí mật thì lại công khai, tạo thành dư luận xã hội, gây ảnh hưởng đến hiệu quả làm việc của các cơ quan công quyền (nhất là quá trình tố tụng).

Việc tạo ra một môi trường thông tin mở nhằm đảm bảo tính hiệu quả cạnh tranh và phát triển là điều hết sức cần thiết trong bối cảnh hiện nay. Trong Hội thảo quốc tế về xây dựng Luật TCTT tại VN, TS Nguyễn Thị Kim Thoa, Phó vụ trưởng Vụ pháp luật hình sự (Bộ Tư pháp) cho rằng, do hệ thống pháp luật VN còn những điểm chưa rõ ràng nên đã xảy ra tình trạng người dân đến các cơ quan nhà nước để yêu cầu được cung cấp thông tin nhưng thường bị gây khó dễ khi các cơ quan này không muốn cung cấp với lý do đó là “thông tin mật”. “Kể cả khi muốn cung cấp, các công chức nhà nước cũng

không dám vì không biết rõ liệu họ có được phép đưa ra thông tin đó hay không. Nếu pháp luật quy định rõ về trách nhiệm cung cấp thông tin thì tình trạng không cung cấp thông tin kịp thời hoặc từ chối cung cấp thông tin sẽ bớt đi”, TS Thoa nhận định.

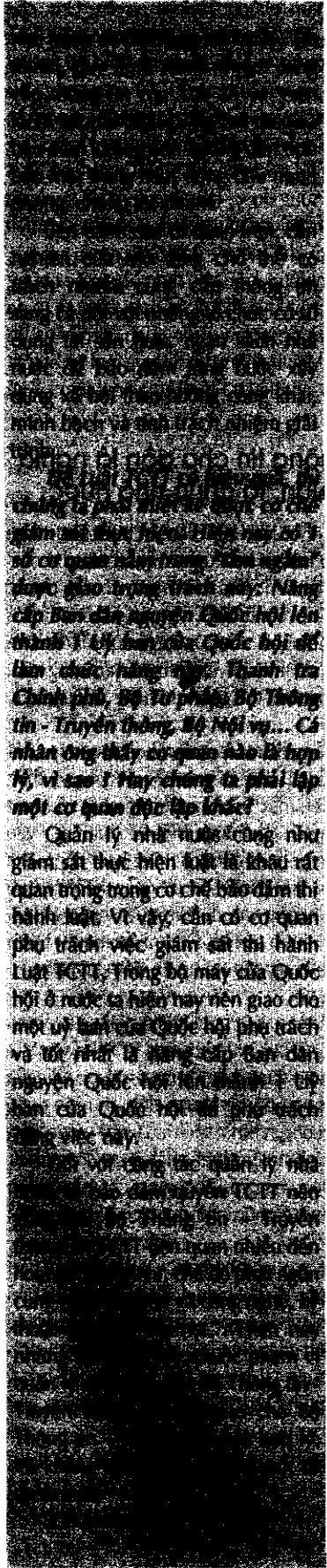
Ông Jairo Acuna Alfaro, cố vấn chính sách về cải cách hành chính và chống tham nhũng của Chương trình phát triển Liên Hiệp Quốc tại VN cho rằng, Luật TCTT đồng nghĩa với sự cởi mở và minh bạch.

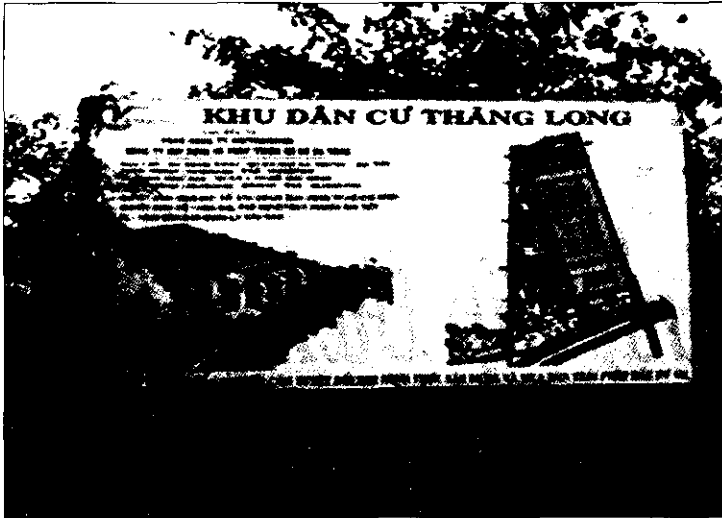
Điều này sẽ giúp tăng cường lòng tin của người dân vào Chính phủ và cũng hoàn toàn phù hợp với chủ trương “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra” của VN.

Còn ông Toby Mendel, một chuyên gia quốc tế về TCTT thuộc tổ chức Article 19 cho rằng, các cơ quan công quyền nắm giữ thông tin không vì bản thân họ mà với tư cách người bảo vệ lợi ích cho công chúng và đây là lý do chính cần có quyền TCTT của người dân.

Theo các chuyên gia, việc chuẩn bị kỹ càng cho Luật TCTT ở VN là rất cần thiết. Nhưng vấn đề quan trọng nhất và cũng là

Tiếp cận thông tin (TCTT) đã trở thành một nhu cầu và một quyền cấp thiết cần phải bảo đảm đối với mọi công dân. Bởi thông tin, đặc biệt là thông tin về pháp luật, chính sách và hoạt động của các cơ quan nhà nước, được coi là yếu tố cốt yếu trong mọi hoạt động khi xã hội được quản lý, vận hành theo nguyên tắc của nhà nước pháp quyền. Chúng tôi xin tổng hợp một số ý kiến quan trọng góp ý xây dựng Dự thảo Luật TCTT.

Người dân phải nắm bắt được thông tin thì mới bàn và kiểm tra

thách thức mà VN phải xử lý trước khi luật này chính thức được thông qua là việc làm thay đổi nhận thức của các công chức nhà nước về vấn đề này.

TCTT để “dân biết, dân bàn và kiểm tra”

Đáng chú ý nhất trong buổi Hội thảo lấy ý kiến đóng góp cho dự thảo do Bộ Tư pháp tổ chức đầu tháng 7 là ý kiến của ông Nguyễn Bốn Bảy (phường Phú Thượng, Tây Hồ, Hà Nội). Ông cho rằng, “Dân không đói ăn, đói mặc mà đói thông tin. Có thể xếp chúng tôi vào diện nghèo hoặc cận nghèo với thông tin”. Ông Bảy nói khiếu tố về đất đai nhiều (chiếm tới 80%) suy cho cùng cũng do không thông tin cho người dân biết đầy đủ, cận kề. “Giải thích cho người dân, cán bộ chỉ nói quyết định như vậy, chính sách như vậy thì phải thi hành”, ông nói.

Để dẫn chứng cho lời phát biểu của mình, ông Bảy nói về dự án cầu Nhật Tân, từ năm 2006, Chính phủ đã có văn bản chỉ đạo Bộ Giao thông vận tải, UBND TP Hà Nội phải lấy ý kiến người dân về dự án này. Thế nhưng tới nay chưa một lần những cơ quan trên làm việc này trong khi dự án đó liên tục thay đổi thiết kế. “Chúng ta hay nhắc tới câu “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra”. Nhưng nếu người dân chúng tôi không biết được thông tin thì chúng tôi bàn cái gì, kiểm tra cái gì?” - ông Bảy bức xúc. Sau đó, ông Bảy ví Luật TCTT giống như chiếc “phao cứu sinh” của người dân. Ông cho rằng tới năm 2012 luật này mới được ban hành và có hiệu lực là quá chậm.

Đồng tình, tiến sĩ Thái Vinh Thắng, Chủ nhiệm khoa Hành chính nhà nước (Đại học Luật Hà Nội), dẫn lời một chuyên gia nước ngoài ví luật này chính là “osin của nền dân chủ”. Ông Thắng cho rằng mục đích lớn nhất của dự luật này là mở rộng đóng góp của người dân đối với việc xây dựng và phát triển đất nước.

Còn Tiến sĩ Hoàng Ngọc Giao (Viện nghiên cứu Nhà nước và pháp luật) đánh giá thông tin chính là căn cứ để công dân bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của mình một khi các quyết định của cơ quan nhà nước làm ảnh hưởng tới họ. Thông tin còn là một trong những công cụ quan trọng để có được một nhà nước hiệu quả, loại

trừ, giảm thiểu tham nhũng và lạm quyền. Ông cho rằng, thông tin là tiền đề cho phản biện xã hội. Nhà nước, thể chế chính trị chỉ tồn tại, phát triển và tốt khi có trao đổi thông tin với bên ngoài. Từ việc cung cấp thông tin đó, người quản lý nhận được thông tin phản hồi thì lúc đó mới quản trị quốc gia tốt được.

“Vi sao người ta đặt vấn đề mô hình Chính phủ phải mở? Phải mở mới sống được, nếu không nó sẽ là chính thể quan liêu, bao cấp và chắc chắn nó sẽ đưa ra nhiều quyết sách sai lầm, khó hiểu” - ông Giao nói.

Đương nhiên nhiều ý kiến cho rằng sẽ có các trường hợp không được công khai thông tin, bao gồm: vì lý do an ninh quốc gia và ngoại giao, liên quan đến thông tin cá nhân và bí mật đời tư, thông tin thương mại và bí mật kinh doanh, quá trình điều tra hình sự, các thiết chế tài chính...

Cung cấp thông tin cho dân là nghĩa vụ của cơ quan, tổ chức nhà nước

Ông Trương Anh Tuấn, đại diện HĐND tỉnh Nam Định, nhận xét dự luật có nhiều quy định “nói cho oai” chứ chưa có chế tài để bảo đảm tính khả thi. Ông Tuấn dẫn chứng theo khoản 3 Điều 28 dự luật, việc từ chối cung cấp thông tin do người đứng đầu cơ quan hoặc người được ủy quyền quyết định và chịu trách nhiệm trước pháp luật về quyết định từ chối cung cấp. “Thế nhưng chịu trách nhiệm như thế nào thì không rõ được quy định ở đâu?” - ông Tuấn nói.

GS.TS Nguyễn Đăng Dung (Khoa luật Đại học Quốc gia Hà Nội) - thành viên nhóm khảo sát thực tiễn tại địa phương về thực thi quyền được TCTT cho biết, mục tiêu quan trọng nhất của Luật này là bảo đảm cho mọi người dân được biết và tham gia vào công việc quốc gia, bảo đảm tính minh bạch trong hoạt động nhà nước cũng như trách nhiệm giải trình của cơ quan hành chính bằng cung cấp thông tin và những vấn đề cần thiết thuộc sở hữu và quản lý của các cơ quan chính quyền. Ông nhấn mạnh: trách nhiệm của nhà nước là phải cung cấp thông tin để người dân có khả năng bảo vệ quyền của họ.

Góp ý về tên của dự luật này, luật gia Lê Hiếu Đằng (nguyên Phó Chủ tịch Ủy ban MTTQ TP.HCM) cho rằng từ “tiếp cận” là từ rất đa nghĩa và chưa thể hiện đúng ý nghĩa quyền được biết của người dân. Ngoài trừ những vấn đề liên quan đến an ninh quốc phòng, tất cả những chủ trương, chính sách của nhà nước liên quan đến vấn đề an sinh xã hội cần thiết phải được công khai, minh bạch. Cần phải coi việc cung cấp thông tin cho người dân là một nghĩa vụ của cơ quan, tổ chức nhà nước chứ không phải là sự ban phát ân huệ.

Thực tế hiện nay, nhiều cơ quan nhà nước chưa coi trọng vấn đề trên. Ngay các báo, đài luôn đi đầu trong việc tuyên truyền chủ trương, chính sách của nhà nước đến người dân nhưng không hiểu tại sao có những cuộc họp liên quan đến giải quyết vấn đề an sinh xã hội hoặc chống tham nhũng lại không cho báo chí tham dự. Không ít phóng viên còn gặp khó khăn khi tìm hiểu thông tin chứ đừng nói là người dân.

Như vậy, trong thời gian tới, Luật TCTT được ban hành thì nhất thiết không thể thiếu chế tài cụ thể đối với trường hợp cá nhân, cơ quan, tổ chức không chịu cung cấp thông tin. Không thể đóng dấu “mặt” văn bản về quốc kế dân sinh được. ■